

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM LIBRI DVO,

Nicolao Leoniceno interprete:

Ab Augustino Gadaldino ad antiquorum græcorum
codicum fidem diligenter recogniti.

ARGVMENTVM LIBRI.

*Docet rationem curandi, februm exemplo quæ uel absq; putredine, uel cum
ipsa hominem inuaserint: Item propositis symptomatis, quæ
frequentius aut uehementius lædunt.*

De communi & propria hominum natura dignoscenda, ac ex quibus
medendi uia, ac ratio constituatur.

CAP. I.

QVOD quidem non communem tantum hominum naturam medicum
cognoscere oportet, o Glauco, sed & uniuscuiusq; propriam, & dudum
ab Hippocrate recte traditum est, & nos in ipsis artis operibus (ut no-
sti) circa id sufficienter studuimus. Non tamen propriam singulorum
naturam æque atque communem possibile est scribere. Verum scri-
pta contrario modo se operibus habent, tum in pluribus alijs rebus, tum
præsertim in his, quæ ad præsentem pertinent intentionem. Petij sit
enim à nobis, ut tibi uniuersalem quandam medendi uiam ac rationem,
quali per figuram & quoddam compendium ostenderemus: hæc au-
tem qualitate, & quantitate singulorum auxiliorum perficitur, necno-

& modo eorum usus, & temporis occasione, quæ præ omnibus est cognitu difficillima, circa quæ
præcipitem admodum existentem (quemadmodum quodam in loco etiam scribit omnium bo-
norum nobis author Hippocrates) uides plerumque medicos non modo vulgares, sed & præcel-
lentes aberrare. Quin & quod magni etiam momenti sit, si quantitas bona coniectura uiribus
accommodetur, idem uir pariter scripsit. Cum igitur ad recte medendum plurimum conferre,
& temporis occasio, & auxiliorum quantitas uideatur (inuenies autem hæc uniusq; ægrotanti
propria) nihil autem proprium possit sermone explicari, hoc pacto, quod commune est, cogimur
scribere, quamuis id sit usu secundum. Nam & quosdam aliquando ægrotos uisimus, cum quibus
dum sani essent, non eramus uersati: quo fit, ut neq; quem colorem, quam habitudinem, aut na-
tium calorem, aut quem arteriarum pulsum à natura habuerint agnoscamus: quæ si sciremus,
magnitudinem morbi satis aliquando iudicare possemus: nam quantum unumquodq; à natura-
li statu recedit, ad tantam morbus magnitudinem peruenit: quantum uero recedit, solus ille scire
potest, qui naturalem statum exquisitè cognouerit. Cum igitur hoc in ipsis fuerit nobis ignotum,
ne omnino hæsitemus, ad commune confugimus, quamuis ad usum secundum locum obtineat:
Hic uero artifex plus aliquid, quam hi qui arte carent, assequitur. Quid uero hoc ipsum plus sit,
primus omnium quos nouimus, & hoc memorauit Hippocrates. Plenius autem de hoc scripse-
runt qui Hippocrate fuere posteriores, atque illius scripta accurate legerunt, ex quorum nume-
ro unus fuit Mnesitheus Atheniensis, uir tum in alijs omnibus, quæ ad artem pertinet, sufficien-
ter doctus, tum uero qua uia ac ratione medendi scientiam oporteat exercere, nemini peritia se-
cundus. Hic igitur Mnesitheus à primis atq; supremis incipiens generibus, putauit secari illa oportere
in alia genera speciesq; & differentias: hæc rursus in alia diuidi, ac denuo ista eodem modo, donec
ad talem peruenerimus speciem, post cuius diuisionem in unum numero & indiuiduum desi-
neremus. *Mihi uero qui ad te scribam, satis est breuibus meam explicasse sententiam. Nam ridi-
culus*

p. Epidem. succ. 3. i. pre-
idem 3. meth. cap. 3. b. 7.
uit. ca. 7. cap. 8. A. 10. g.

lib. p. aph. p.

in lib. 4. alimeto

idem in lib. 4. minor.
cum. 2. sup. 10. p.

Gal. de arte curatiua

culus videri possem, si tua te velim docere, tãquam non multo antea à Platone illa didiceris: neq; **B**
 enim vt te docerem, quam viam ac rationem in diuisionibus sectari oporteat, hæc volui meminif
 se: sed quoniam mihi ad sequentia omnia plurimum conducere existimaui: & cum à me exigeres
 ediscere causam, ob quam medicorum plurimis aberrare contingit, non aliter tibi ostendere po
 teram: Etenim, quæ in alijs hæresibus contingunt errata, & quæ multi medici nunc in ægotan
 tium curatione delinquunt, hanc primam atq; præcipuam causam habent, diuisionis scilicet præ
 uitatem. Quidam enim in primis & supremis generibus stant, solum, quæ ab illis sumuntur,
 indicationibus contenti: quidam vero vsq; ad aliquid diuidunt, non tamen vsq; ad finem perue
 niunt: nonnulli vero etiam vitiosis vtuntur diuisionibus. Qui vero & omnia, quæ sunt secundum
naturam, & quæ præter naturam, ad eiusmodi methodũ reducit, atq; ab omnibus his per diu-
sionem inuentis, sufficientes sumit indicationes: hic solum, quantum humanis permittitur viri-
bus, medendo non errabit: atq; illos quidem, quorum habet notitiam, melius curabit, quã alios:
ignotos vero proxime illis, quoad fieri poterit, ad sanitatem perducet. Siquis enim primum di-
stinxerit eam, quæ secundum ætates differentiam, deinceps autem eam, quæ secundum tempera-
turas atq; potentias, cæteraq; omnia, quæ hominibus insunt: colores dico, atque calores, habitu-
dinesq; pulsum motiones, exercitia, assuetudines, atq; animi mores, his quoq; adiunxerit eam, **F**
quæ maris à foemina differentiam, & quæcunq; ad regiones, & anni tempora perinde, aliasq; eius
qui nobis circũfunditur aeris constitutiones recto modo distinxerit: hic ad propriã laborantis na-
turam agnoscendam proxime accedet. Sed ex his omnibus nonnulla quidẽ in libris de pulsibus,
nonnulla vero in his, in quibus agitur de temperaturis, sunt determinata: Sicuti quæ præter natu-
ram sunt, vniuersa quomodo inter se & speciebus, & generibus differant, in libro de passionibus
est præfinitum. Nunc vero de his solum ægotis dicere proposuimus, quorum natura antequam
morbum contraherent, nobis erat exquisite perspecta: cum quibus tamen & reliqui omnes in-
telligentur, qui nobis erant ignoti. Nihil enim difficile ab eo, quod est perfecte distinctum, id
quod non tale est, inuenire.

De causis, & signis febrium Ephemerarum.

CAP. 2.

*id est p. et diff. feb. cap. 2.
et 2. et crisi. cap. ultimo.*

*Stravim ut dicitur p. et
diff. feb. cap. 2. et 2.*

*id est p. et diff. feb. cap. 2.
et 2. et crisi. cap. ultimo.*

Initium igitur sumemus à febribus: quoniam tu in his præcipue curandi artificium habere cu
 piebas. Et primum quidem de his sermonem habeamus, quæ simplicissimæ sunt, quas Hippo
 crates ephemeræ, id est diarias, appellat. hæc vero sunt, quæ propter lassitudinẽ eueniunt, & ebrie
 tates, atq; iras, furorẽs, atq; mœrores, atq; alias animi curas vehemẽtes. Et quæ ex inguinum in-
flammationibus febres ortum habent, ex hoc genere sunt, præterquam si absq; ulcere fiant mani-
festæ: tunc enim suspicionem afferunt, & nullo modo mites sunt. Et vigilie plerunque simplicem
febrem induxerunt, sicuti frige factio, & exustio quandoq;. Atq; hæc omnes febres soluantur fa
 cillime. Oportet siquidem eos confestim ducere ad balneas, atq; ad aliam consuetam victus ra
 tionem: Quandoquidem qui pertritum illum sermone medicorum triduanum terminum admit
 tunt, sæpius acriores febres effecerunt, quãuis & aliter præterea delinquãt. quemadmodum cer
 nis ex eis plures in quolibet ingressu delinquere ita, vt manufactas planè faciant ægritudines.
 Sed cura quidem harum febrium in promptu est, sed earum dignotio maiorem exigit diligen
 tiam, de qua nemo ante nos, quantum oportuerit, scriptum reliquit. quare minus mirandum cõ
 plures tantum in medicinæ operibus aberrare, quantum etiam cognitione falluntur. Sæpius. n.
 quidam ab initio casu aliquo in graues morbos incidunt, veluti vino pleni, aut sole exusti, aut fri
 gè facti, aut lassitudine oppressi, aut vigilias passi, aut ira concitati, aut quauis alia causa, quæ per se
 nocere natura sit apta, correpti: deinde totum in causa antecedente consistere, neq; aliam subesse
 dispositionem arbitrati, circa victum negligentius se habent adeo, vt se ipsos lateant in insanabi
 les, aut ægre curationem admittentes morbos prolabi. Hæc igitur ante omnia curare oportet,
 quemadmodum etiam Hippocrates admonet, non solum futura præcognoscere, sed præterita **H**
 etiam atque præsentia. Nam & quod nunc præponitur, ad eam artis attinet partem, quod pro
 viribus manifeste trademus. Neque enim parua est differentia, si laueris iam ægotantem, &
 securum esse iusseris, aut eum per omnem custodiam securitatem que traduxeris. Cum igitur
 ad ægrum accedes, primum à maximis, quæ circa ipsum sunt consideratio incipienda, deinde
 & ab alijs, adeo vt nec minimum aliquod omittamus: Nam vt magis aut minus ei, quæ sit ex ma
 ximis, indicationi credamus, ex aliorum sit adiunctione. Maxima quidem in omnibus febrici-
tantibus signa, in pulsibus atque vrinis consistunt: His vero addere oportet, & quæcunq; alia
circa faciem Hippocrates scribit: accubitum quoque, & respirationem; item ea, quæ per superio-
ra vel inferiora excernuntur: Et siquid aliud accidens circa aliquam corporis partem, aut opera-
tionem consistere videas (qualia ille mille in millibus scripsit) neque ex his vllum aliquod negli-
genter prætereas: hæc quidem omnibus febribus communia sunt. Itaq; etiam in simplicissimis, de
quibus præsens est sermo, nihil horũ relinquere oportet. At postq; ex pulsibus, atq; vrinis febris
naturam perceperis, cum pulsus nullum inflammationis signum habuerit, neq; omnino inequa-
litas in vna arterie cõpulsione apparuerit, aut si hoc affuerit, omnino sit imbecille: vrinæ aut oĩno
similes

G
* opyds.
* θυμουσ.

* Itheg. i. morẽ
AY. idog id est
speciem.

A similes his, quæ secundum naturam se habent, aut non multum à naturali statu recesserunt: tunc & ad omnia illa quæ antea à nobis sunt dicta, accedere oportet: Et cum veluti chorus quidam omnia concinne loquuntur, tunc etiam fidere oportet, ac, si libeat, interrogare nūquid aliqua manifesta antecesserit causa: Siquid enim huiusmodi æger fateatur, expectata prima febris solutione, statim oportet lauare, cum tunc certior tibi sit facta dignotio, & ex ipso solutionis modo. Nā arteriarum motus in hoc in totum assimilatur ei qui in sanis deprehenditur: cum in nulla alia febre ad naturalem habitum reuertatur, neque si multum temporis inter primæ accessionis finem & secundæ principium intercitat, quemadmodum in tertianis atq; quartanis. In illis enim febris remanet signum: in ephemeris autem in totum aboletur accessione cessante. Plurimis vero earū & humidi quidam vapores, & quibusdam etiam sudores optimi apparent: aut omnino quidam plurimus veluti vapor ex intimo corporis exit. Sed & vrinæ quoq; multo nunc meliores, quàm circa febris principia videbuntur. Et si capitis aut alterius partis dolor simul inuaserit, neque hic amplius persistet. Egrotantis quoque in tolerando facilitas, magnum & ipsa signum, tanquam sigillum quoddam, ultra omnia alia signa, febris bonitatem tibi indicabit. Et si dum lauatur, neq; horror quidam insolitus molestauerit, neq; alia tristitia affuerit: & si post balneum deinceps bene se habere perseveret, tunc ne verearis cibum offerre. Vinum quoque sine formidine ad potandum exhibe, adhibito tamen, vt præsentia exigunt, modo. Nos autem, vt te non latet, eis causam quæ antecesserit solemus dicere, neq; expectamus, vt illam egrotus anticipet enarrare: quod maximum est argumentum, illum non errare, qui talem sit adeptus facultatem. Si vero remanentibus adhuc animi affectibus consideratio habeatur, tunc ex pulsibus maxime tentanda dignotio, quemadmodum in libris de pulsibus scripsimus. post hos vero & ab alijs dignotio est petenda. Quod si illi iam quidem cessauerint, remaneat autem dispositio, paruum quidem ex pulsibus habebis indicium earum, quæ febrem attulerunt, passionum: sufficientem autem tibi & sine pulsibus reliqua. Communiter quidem omnibus vrinæ rufæ adungitur uero his qui propter tristitiam febricitant, acritudo potius, quàm abundantia caloris: quemadmodum è diuerso, his qui propter furorem, sed & extenuatio corporis, in his quos tristitia, quàm in his quos cura uexauit conspectior existit: oculorum præterea cauitas, ac quædam inconsueta decoloratio. hæc quidem sunt & in alijs, qui quouis modo diu cogitarunt, communia. Maxime autem & ex oculis distinguere oportet: nam ex his etiam in sanis animæ mores possumus coniectare, at in egrotis, si quis diligenter inspicere queat, sunt indicia certiora. Sic quidem eos qui propter disciplinas, aut contemplationem aliquam diu cogitarunt, ab his quos tristitia corripuit, discernere oportet. At eos qui uigilant, distinguit forma palloris: nam in ipsis facies est subtruncata, & oculorum motus manifestus, vix enim palpebras attollunt: inest etiam palpebris humiditas. Nam qui tristantur, aut cogitationibus detinentur, his exiccatur. Cauitas uero est commune accidens omnibus, mœrori, uigilijs, cogitationibus, non tamen furori: in hoc enim neque oculorum cauitas, neq; pallor manifestus, & plus caloris, atque celerius ex imo prorumpit, neque pulsuum magnitudo destruitur: quemadmodum in uigilijs, tristitia, & cogitationibus. quare hæc à furore apertissime distinguuntur. ab inuicem uero, quemadmodum diximus antea. Eorum autem, qui ex lassitudine in febrem inciderunt, cutis est sicciore, quàm in alia aliqua ephemera febre: Sed hoc quidem omnibus ex lassitudine febricitantibus commune existit in tempore accessionis donec consistit: post hoc uero pluribus, modo non sint supra modum labore vexati, quidam humidi vapores, aut calidus vapor ex intimo corpore effertur: quibusdam uero etiam postquam febris consistere desiit, siccitas perseverat: quod maxime accidit his quos superfluous labor oppressit, aut refrigeratis, aut à sole exustis simul cum lassitudine. Et quidem pulsus non eodem in utrisque modo se habent, quia parui quidem his sunt, quos superfluous labor vexauit: in alijs uero magni. Quæ uero cute condensata accidunt febres (condensatur autem hæc aut ex frigore, aut ex qualitate aliqua, quæ vim astringendi habet, & subito ei) adueniente, uelut illi, qui aqua aluminosa se lauit, accidit) hæc quidem ex omnibus febribus solæ sunt astricta passio. Has uero tactu cognoscere licet: quemadmodum & arētes febres, & quæ ex lassitudinibus & combustionibus fiunt. Nam neq; harū densitas hos queat latere qui tactum habent exercitatum, sed & caloris motus nescio quo pacto resurgit, qui mitis quidem in primo tactu sentitur: acris autem si plusculum tardemus. Non tamen & his vrinæ sunt rufæ, neque corporis moles concidit, neque etiam oculi caui atque aridi fiunt: quoniam etiā quibusdam humectū magis atque prominentes apparent, quàm hi qui secundum naturam se habent, neque sunt pulsus minores cuiusmodi in mœroribus, curis, aut uigilijs, aut ualde immodicis exercitijs apparent. Febres autem, quæ ex inflammatione inguinum fiunt, pulsus habent maximos, ueloces, atque frequentes: multusq; illis calor inest: ac postquam febris constiterit, statim ex profundo quidam emergit humidus vapor, calidus quidem, sed mitis: acrimonia enim & mordacitas minime omnium febrium, huic generi febrium adest, atque ut plurimum facies rubicunda illis & magis tumens: vrinæq; subalbide. Communis autem omnibus huiusmodi febribus est pulsus æqualitas, nam pauca admodum ex his febribus eam quæ in uno ictu inæqualitatem ostendunt, & neque ipsæ satis aperte ac manifeste illam præ se ferunt. Talia quidem sunt ipsarum indicia.

De curatione

Hoc dixit Gal: pp̄ eas febres quæ ob causis densitatem fiunt, nam in his obserua ea quæ digori solent, facilius graua, sicut inæqualitatem quæ in uno ictu officium. 5. Leph. Ashen.

Vit rōnum ab Accuario l. 2. d. caus. uirin. cap. 17.

estrariū vit. 2. d. diff. 3. H.

lib. 4. d. caus. pulsuum

alijs signa motus ignari uel ligati ex greekis uocis affinitate dicitur ea deila.

At solita ei,

Gal. de arte curatiua

De curatione febrium ephemerarum.

CAP. 3.

B

ut furius lib. 8. methodj

Curare aut oportet omnes quidē balneis. At qui ex densitate cutis, aut inguinū inflāmatiōe febricitant, si in aere balnei immorari iusseris, haudquā nocebis: reliquos oēs q̄ citissime oportet ab aere semouere: si vero diutius in aqua immorari voluerint, permittendū. Oleo aut tepido & multo & manibus mollibus p̄fricare quā plurimū oportet, p̄cipue qdē q̄ ex lassitudine febricitant: secundo aut loco, qui meatus habent alstrictos: & tertio q̄ inflāmatiōe inguinū patiūtur, sapius aut istos lauare oportet, in quantū contigerit. Cibū aut assumere qui ex lassitudine febricitant p̄nt multoties, non eque t̄n qui ex densitate cutis, aut inguinis inflāmatiōe laborant: at his vtrūq; tenuis victus est, optimus, qui vero ex lassitudine febricitant, p̄cipiendū est, vt cibos assumant concoq̄ faciles, ac cruditatē p̄cipue deuitent: sed & vinū potare quantū p̄nt conuincere, sunt permittendū. Mensurā aut rō, quē admodū in alijs oibus, ex viribus & ætate sumit egrotantis, necnon & ex naturali tēperatura, & p̄terea ex consuetudine, & anni tēpore, et regione, atq; alijs huiusmodi. Qui vero ex inguinū inflāmatiōe febricitant, arcendi sunt à vini potu donec inflāmatiōes soluant. At q̄ cutis foramina habent alstricta, vel refrigerati sunt: si non multū hoc affectu laborent, neq; plenū corpus habeant, non sunt à vini potu prohibendi, at qui pleniore corpore sunt, vel multū refrigerati, prohibere vtile est. Qui vero ex vigilijs, aut aliquo animæ affectu febricitant, postq̄ balneaueris, cibo humectante ac boni succi reficere expedit. Vinū vero oibus, sed p̄cipue his qui vigiliā passi sunt, intrepide offerendū est, nisi capitis dolore p̄manetur, aut pulsum venarū in tēporibus sentiant. Liqueat aut q̄ et in alijs eadē cauenda sunt, sed & ijs qui ira, aut mœrore aliquo, aut cogitatione febricitant, vinū est exhibendū: & qui furore febricitant, q̄n oīno ab affectu quieuerunt: prius vero periculosum vti vino. Tētare aut oportet & cōtrariū semper asserre ei, qd̄ molestat: labori quidē, quietē: vigilijs vero, somnū: irē autē, & furori, atq; tristitiā, eā animi iocunditatem, quæ ex sermonibus, actionibus, spectaculis, enarrationibus, percipit. Sic q̄ cogitatione laborat, oīno ratiocinationes omittat: & q̄ ex inguinū inflāmatiōe febricitat, prius huius curationi intēdat, ac multo prius vlcēris vñ originē habuit. Hæc qdē febriū ephemerarū indicia, atq; remedia sufficienter se habeāt. Reliquæ vero febres nōnullæ ex inflāmatiōibus, nōnullæ ex humoribus accendunt: & q̄ ex inflāmatiōibus sūt, sunt veluti qdā accidentia partiū phlegmone laborantiū: & morbus magna ex parte ab instrumento patiente denominat phrenitis, aut peripneumonia, atq; pleuritis, aut aliquid tale. sed de his postea dicemus.

De febribus putridis.

CAP. 4.

G

ut ea 6. aph. com. q. 7. b. in lib. 4. com. 66. ca. 73. in lib. 7. com. q. 2.

At quæ ex humorū putredine febres accendunt, hoc ipso nominant febres, & sunt nō accidentia morborū, sed ipsæ morbi: ex his vero nōnullæ quidē sunt sine accidentibus, q̄ & mitissime sunt: qdā vero simul cū accidentibus infestant. Nos vero de prioribus dicamus febribus, q̄ accidentibus carent: in qbus maxime si fieri possit primo die qualis sit febris an acuta, vel longi t̄pis est cognoscenda: & vtrū ex his, quæ intermittentes dicunt, an cōtinua, q̄ si primo statim die fieri non pōt, secundo saltē formā inuenire est tentandū, q̄ si neq; in hoc aliquid firmū aut stabile sciat, in tertio saltē aliquid manifestius apparebit, nā pauce omnino sunt, quæ, vt exquisite dignoscant, quartum desiderent. Ego vero q̄ breuissime potero indicia explicare tentabo, ex quibus speciem febris intelliges: planius autem ac manifestius de omnibus alibi disseruimus.

Signa febris tertiana.

CAP. 5.

ut ea 2. t. cris. ca. 2. t. diff. febr. usrobis cap. 3.

Quæ igitur cum rigore inuadunt, non ab re ex earum numero esse iudicabis, quæ per circuitum infestant. Tertiana enim atq; quartana in totum cum rigore faciunt accessiones, sed tertiana quidem in primo insultu cum nimio sæpe rigore incipiunt. Quartanam vero non vidimus cum vehemēti rigore incipientem; sed post tempus magnitudo illi superuenit: p̄ter id q̄ neq; statim ab initio hæc febris solet inuadere, sed alijs, quæ antecesserint, subsequi. Quartana itaq; eas, quæ errabundæ aut erraticæ dicuntur, insequitur: Quotidiana vero raro aduenit, quin os ventriculi patiatur: quemadmodum quartana ex male affecto splene generatur: tertiana ex icore laborante. Quæ quidem cum valido rigore incipit, magis febris tertiana, quàm aliqua aliarum febrium fore par est. Si uero & alia, quæ postea dicuntur signa attestentur, hanc proculdubio in prima die tertianam esse cognosces. Quod si cum paruo rigore inceperit, tunc magis & alia signa attendere mente oportet: quoniam non quotidiana tantum, atq; quartana; sed etiam hemitertiana, id est semitertiana, aut aliqua alia ex cōtinuis esse potest. Alia vero signa & ex caloris qualitate & quantitate, & artēriarum motu sumuntur: ex ipsa et̄ rigoris qui sentitur forma, & anni tempore, & regione, & temporis statu, atq; ex natura & ætate ægotantis, & ex p̄cedentibus causis, & his, quæ cōcomitantur. Nā calor quidē multus & acris esse debet: pulsus aut magni, & ac calidi, & vehementes, veloces, atq; frequentes, omnis inæqualitatis p̄ter quā febrilis expertes: rigor autem, veluti si à re aliqua acuta: magis quàm frigida, cutis pungeretur: cum hi qui quartanam, aut quotidianam patiuntur, potius frigidum rigorem sentiant: tempus autem anni æstiuum, sicuti & locus, & p̄sēns constitutio calida: sit autem & ægotantis natura calidior, biliosior, & ætas iuuenilis, & exercitationes potius, quàm ociositas antecesserint: magis deustio, quàm frigefactio: & parcitas cibi potius, quàm crapulæ: vigiliæ quoq; mœrores, atque lassitudines,

ut ea 2. epid. par. 2. 75. ca. 1. 3. par. 3. 39. 2.

ut in lib. t. Rig. cap. 7. ca. 2. t. cris. cap. 7. ca. 2. t. diff. febr. cap. 1. ca. 5.

H quidam cod. addunt, p̄pter phlegma

in antiq; qui busdā hæc nō leguntur.

* Nota q̄ aliq̄n eā in quibusdam cōtinuis ut in causone paruus quidam rigor fit, contingit. n. q̄nq; bilēm cum remissionarum sia paruum nō posse totam in vasis cohiberi, sed nonnihil ipsius extra vasa excedere ac resudare, hocq; moderatum rigorem facere.

A lassitudines, & intensæ cogitationes ad eundem perducunt effectum, quod si multos alios eodē tempore laborantes contigerit tertianis corripī febribus, hoc quoq; maximū præter ea, quæ nup̄ diximus, signum erit; si cum hæc omnia assuerint indicia, aut saltem, quæ maxima sunt, & lōge præcipua, sitis quoq; vehemens adiungatur, vomitusq; bilis, aut sudor, vel vtraq; superuenerint, tunc etiam aperte manifesta erit; si post hæc à febre quiesuerit homo, hac inquā quæ in suo motu est & omnibus nota, propria vero febrium inæqualitas in arteriarum motu relinquatur; tunc certissime poteris, esse tertianā febrē enūciare, æque ac si per tertiu diē accessionē fecisse vidisses.

Signa Quartana.

CAP. 6.

Quartana autem (nam & huius signa tibi scribere oportet) manifestissimum sui præbet indicium in principijs accessionum, quando rigēt adhuc qui quartana laborāt. Nā eorum pulsus satis tardi sunt ac rari. Cum autem cōsistit febris, aut etiam augetur, necesse quidem est, vt veloces fiant atq; frequentes. Seruatur tamen & tunc propria ipsius tarditas ac raritas, si additam velocitatem atq; frequentiam accessioni, ratione perpendas. Etenim si compara ueris quartanæ febris consistentiam tertianæ consistentiæ, non paulo velociores atq; frequentiores in tertianis pulsus ostendere arteriæ videbūtur. Et ipsius vnus motus inæqualitas in quartana febre eius formam ostendit; nam quæ omnibus communis est febribus, in vno pulsu arteriæ inæqualitatem in hac manifestissime licet comprehendere: multo enim velocius principium finemq; motus inuenies quàm medium. Non tamen in tertiana ita se habet: breuis etenim in ipsa est velocitatis excessus, atq; in consistentia præsertim. Verum & caliditatis indicia diuerso modo se habent: nam tertianarum calorem & æstum & veluti feruorem, in quartanis haudquaquā inuenies. Hæc igitur signa maxima sunt. Reliqua vero extrinsecus: nam neq; hæc sunt omittenda: sed & ægrotantis natura est inspicienda, si in ea atra bilis abundat: & tempus quoq; anni, si autūnus: & præsens constitutio, si inæqualis: sic vero & loci natura, & morborum peruagantium populariter: & si lien intumuerit, febrisq; sine ordine antecesserit, & ætas senior quàm consistentiū, & si cum sudore febres delinant. In his vero bilis flauæ vomitus minime est expectandus quem admodum nec in quotidianis: hoc enim tertianarum proprium est. At cū febris cessauerit, si adhuc signum febris remanserit, pulsusq; his qui secundum naturam, rariores ac tardiores fuerint, quartana proculdubio erit huiusmodi febris.

Signa quotidiane.

CAP. 7.

CFebrem vero quotidianam vel ex his maxime signis agnosces: nam eius caliditatem humidior rem cum quadam acritudine esse oportet, non cum primum manus admouetur confestim occurrentem, sed per moram, nam quædam fumosa caliditas cum multo vapore commista exire videbitur: cum magis ignis in multo humore suffocetur, quàm ipsum possit conuincere. Sed & his multo minores sunt pulsus pullibus quartanarum, quàm istarum pulsus pullibus tertianarū. Rursus vero tanto rariores sunt in quotidianis pulsus his qui in tertianis, quanto illis pulsus quartanarum: at tarditas in vtrisque eodem modo se habet. Minus vero siticulosa hæc febris est: tantūq; eam quartana excedit, quantum istam tertiana. Lingua vero, & totum corpus sicillimum est in tertianis: at in febribus his humidissimum. Et vomitus pituitosi. Et quæcunq; per vētrem excernuntur frigidiora sunt, atq; humidiora, & crudiora, aquosiora, & pituitosiora. Vniuersum corpus deniq; in hisce febribus plenū crudis humoribus inuenitur. Ideoq; ætatibus, naturis, anniq; temporibus, & temperaturis humidioribus accidunt. Nam iuuenem biliosa ac sicca temperatura, nunquam vidī huiuscemodi corripī febre. Pueri autem, & maxime paruuli, & ex his qui iam perfectum corpus habent, pituitosi & habitus crassi, atq; ocio plurimo dediti, crapulis, ebrietatibus, balneis assiduis, post cibum præsertim, vtētes, à quotidianis facile capiuntur. Loca etiam humidiora, atq; ex anni temporibus hybernum, atq; ex constitutionibus humidiores hanc præcipue afferunt febrem. Quod si etiam tunc populariter peruagetur, præter ea, quæ antea diximus, signa, hoc quoq; non parum ad eam dignoscendam conducit. Non tamen harum febrium declinationes, quemadmodum tertianarum & quartanarum, sudoribus terminantur. Quare neq; ad integram quietem manifeste (exceptis paucis) perueniunt. Urinæ vero quæ procedentibus ipsis adueniunt, totius morbi tempora docent: quæ autem in principijs videntur, febris etiam speciē indicabunt. Nam in quotidianis uel albæ sunt & tenues, vel crassæ & turbulentæ, vel rubidæ. In tertianis autem rufæ vel subrufæ. In quartanis vero variæ quidem, sed crudæ omnes. Hæc quidem febrium intermittentiū sunt indicia.

Indicia febrium continuarum.

CAP. 8.

Febres autem continuas ex eo agnosces, quod nullum eis adest ex signis, quæ intermittentiū oportere adesse diximus. Et si citra etiā quatuor & viginti horas non cessauerit febris, si vero inæquale habuerint incrementum, hoc præter alia signa longius et tēpus ostēdit. Et quidem si & proprium febrium signum in pulsibus manifestum habuerint. Si vero & inordinatio, quædam vel inæqualitas ipsis, vel inconcinnitas adsit, & hoc etiam indicium erit simul magnitudinis ac continuitatis. Si vero in hoc statu permanentes, tertio die maiorem accessionem ostēderint; aut excrementa & urinæ omnino crudæ apparuerint, nō possunt huiuscemodi febres ad septimum

*Vit. ca. 2. et diff. feb. cap. 5.
ca. 2. et cris. cap. 3. et 4.*

*Vit. ca. 2. et diff. feb. cap. 5.
ca. 2. et cris. cap. 5.*

Vit. ca. 2. et cris. cap. 6.

Gal. de arte curatiua

septimum diem terminari. Si vero & quarta dies tertiæ diei similis fuerit, & febris quodammodo submersa, neque facies, aut reliquum corpus collabatur quicquam, huiusmodi febris ad longius tempus extendi consuevit. Tales quidem sunt differentiæ earum febrium, quæ accedentibus carent. Curatio autem earum deinceps scribetur: primum quidem intermittentium, deinde continuarum. Ex intermittentibus vero breuissima quidem ac mitissima est tertiana. Longior autem, ac quantum in ipsa est, haudquaquam periculosa, quartana. Quotidiana vero, longa, & non sine periculo. Quare ab initio statim ad vniuersum ægritudinis tempus inspicientes, rationem victus instituemus. Nam ægritudinibus, quæ acute sunt, ac celeriter ad statum veniunt, & si valde tenuè victum exhibueris, haud magnum asseres detrimentum. Quæ vero sunt diuturniores, nisi ab initio grandiori cibo reficias, hominem cum morbo pariter perimes, aut intempestiue victus modum commutabis. Neque enim oportet statu aduentante grandiore quàm prius cibum offerre; sed contra potius, tenuissimum victum, qui in toto morbo exhibeatur, ad statum reseruare. Hoc igitur in omnibus febribus cõmune præceptum. Sed oportet præterea quæ singulis febribus intermittentibus propria sunt considerare. Veluti confestim in tertianis (neque, n. male ab his initiū sumendum) primum distinguas, si exquisita sit febris, & (vt quispiam diceret) legitima; aut nõ exquisita, sed velut notha: nam quæ exquisita est, non longius progreditur quàm ad septimum circuitum, præter id quod est minime periculosa est. Alteram vero, quæ non est exquisita, vidit quãdoque cum in autumno incepisset, in vere desinere. Deinde vero, vt par est, in tempore adeo longo, tũ quia ægrotus medici præceptis parere nolisset, sed in aliquo deliquisset: tũ quia ex hyeme læsus esset, lien valde intumuit, & præcordia flatibus sunt oppleta; & iam subtumida quædam erat decoloratio in facie, ac præsertim circa crura: adeo vt nobis de iuvene dubitare cõtigerit; ac maioribus vt remedijs fuerit necessarium. Sic igitur nihil simile habet huiusmodi tertiana cum exquisita. Quare & ab initio eas distinguere oportet, quantum enim natura differunt, tantum rationabile est rationem victus permutare. Vt igitur eas optime sciamus distinguere, quæ adolescenti acciderint, mihi sat erit scribere, quæ veluti quoddam exemplum, ac monumenta tibi futura sunt earum, quæ non exquisitæ tertianæ sunt. Erat tempus anni medium inter occasum pleiadum & æquinoctium antecedens: incepit autem febris cum horrore adolescenti circa aurorã ferẽ, vt neque in caliditate similis tertianæ videret, neque in pulsibus. sed neque vomitus bilis subsecutus est; neque sudor sufficiens, præterquam quod in die secundo tantũmodo circa horam tertiam quidam pauci humidissimi vapores exierunt: ex quibus febris quidem transpirabat, at ita pedetentim, vt vix circa vespere expers febris videret. nam febris signum satis manifestum in pulsibus manserat: in reliquis vero circa vespere satis bene se habebat, & per totam pariter noctẽ. Rursus vero circa tertiæ diei auroram secunda accessio facta est, omnino præterquam in tempore similis primæ: nam nocte supueniente paululũ ante diẽ vapores humidissimi exhalarũt, ac circa quartæ diei aurorã febris cessauit. Ac reliquo deinceps autũni tempore atque hyemis quo ægrotauit, alia omnia & hora accessionis & solutionis febris eundem modũ seruauerunt. Agebat autem adolescens circiter decimũ octauũ ætatis annũ, albus aspectu, & pinguis, qui sepius antea in ocio degerat, et crapulis balneisque plurimis & repletionibus usus erat. quare neque bene cibos cõcoquebat. simul autem aduenit ei durus pulsus, in prima quidem die atque secunda mediocriter: in tertiã autem & quarta atque sequentibus vsque ad septimã, ad tantam peruenit duritiẽ, vt quispiam, qui soli crederet pulsui, multorum fore mensuram ægritudinem iudicaret. talis autem perdurauit vsque ad vernũ æquinoctium, in quo cœpit mollescere. & rursus postea quadragesimo die omnino æger à tertiana est liberatus, tendente paulatim ad mollitiẽ pulsui, ac minore quotidie fiẽte accessione, vrinisque bonam habentibus sublidentiã: etenim hæc quoque in priore tempore erant admodum crudæ. Talis quidem est tertiana, quæ alteri exquisitæ maxime contraria existit. Reliquas vero intermedias haud numero paucas, ex extremis determinatis haud difficulter inuenies. Quæ enim in principio sermonis tertianarum febrium indicia scripsimus, si omnia affuerint, exquisitã reddunt tertianã: cuius accessionis tempus breue est, quatuor nimirũ horarũ, aut quinque, aut sex; aut (quod longissimum est) vndecim, aut duodecim. Huiusmodi præterea febrium vrinæ, tertio die, aut ad summũ quarto cocionis signum ostendunt. Hoc pacto quidẽ exquisitã, aut non exquisitam tertianã cognosces: eadẽ quoque ratione & quartanã & quotidianã. Cui, n. omnia insunt indicia, quæ in quartanis febribus antea scripsimus, hæc vera atque exquisita quartana est: cui vero minime, spuria est, & nequaquam exquisita: & quotidiana quoque cui omnia, quæ diximus insunt, exquisita est: cui autem non, nõ exquisita. Non igitur sicuti exquisitæ quotidianæ & quartanæ, ita et non exquisitæ, sunt diuturnæ. Hæc quidem in his qui per circuitum quendam febricitant, oportet considerare. In alijs autem febricitantibus vrinas atque excrementa atque vniuersum corporis habitum inspicere oportet, calorem quoque, atque arteriarũ motum, & quæcunque alia præter hæc Hippocrates, & longus usus inspicere iubent: veluti regiones, anni tempora, constitutiones, & ætates, corporũ tẽperaturas, consuetudines, & causas antecedentes, & quæ simul cum morbis inuadunt, & quæ in medio tempore apparent. Nam totum, vt cuique videatur, admonitũ est, non tũ re vera ita se habet: nam quoddam maximum est inter hæc omnia, breue tamen dictũ, nondũ scriptũ est. Quid vero hoc est? morbi quãtitas ac virium, res quæ ad eam

vid. hic saephani Achor. ca. 11. Achorianum.

in cõtinu. febribus

A ad eam explicandam vno indiget verbo, ad vsum vero permagna. neq; enim bene prænoscere possumus, nisi horum singulorum magnitudinem diligenter pensitemus. Nam vtrū morbus sit exitialis, an non: & qñ magis debeat mori, aut sanitati ægrotus restitui, nisi oïum quæ diximus quantitatē diligētius animaduertēs, ad duo redigeris capita, ad ipsius. s. morbi magnitudinem, & ægroti vires, nō poteris vere prænoscere. Nam si vires adeo valide fuerint, vt possint morbum superare, necesse est ægrotum euadere: si vero contra, omnino morietur. Non igitur solum inspicias, qualis sit morbi species ac forma, sed & eius magnitudinem aduerte. Non paruum autē hoc exigit experiētiam, tum alias ob causas, tum quia neq; scribi, neq; omnino sermone edoceri singulorum quantitas potest: & siquid in nobis est, ex nulla re adeo possumus ad exquisitam peruenire notitiam, quātum ex crebra exercitatione circa quantitatis coniecturam. hoc quidē in ipsi operibus & discere & docere possibile est. quæcunq; vero in qualitate determinantur, hæc diligenter ac manifeste q̄ breuibus poterimus verbis transigemus.

Tertianæ exquisitæ febris curatio.

CAP. 9.

Exquisitam ergo tertianam, vt quæ ex flaua bile cōmota inualefcatur, quātō magis fieri potest, refrigerare oportet, ac humectare: nam contrariorum contraria remedia sunt, quæ quidem quod superfluum est, reprimāt: quod vero deficit, suppleant. At flauæ bilis humor inter oēs, qui in corpore sunt, humores siccissimus calidissimusq; existit. Hunc igitur cum ad ventriculum reperit, per vomitū educere oportet: cū vero vergit ad inferiora, per inferiorē excretionē: hoc qdem & sponte fieri solet in tertianis exq̄sitis. Per vrinam quoq; & sudores oportet diuertere. Iuuat autē & per inferiores partes bilis expurgatio. Venter autē mollibus clysteribus exinanitendus est. Vrina vero portionibus, in quibus apium aut anethum maduerunt, prouocanda. Et si tibi coctionis signa monstratur, iam cum fiducia absinthium potes exhibere: quod alioquin summū est remedium mordicationum stomachi, quæ à bile proueniunt, si præsertim ex ipsius coma quantū sufficiat accipiēs melicrato intinxeris. Balnea vero calida ex aqua potabili profunt, tum quia aliquid bilis educunt, tum etiam quia sua qualitate plurimum iuuant: nā huiuscemodi balnea humectant, ac potentia refrigerant. Marina autē aquæ & salæ, nitrosæ atq; sulphuræ plus quidem bilis educunt, sed multo minus q̄ potabiles profunt. Præstat vero neq; ipsas vtilis dicere, quandoquidem plus qualitate nocent, q̄ euacuationibus iuuent. Equidem noui quendam corrupto iudicio hisce balneis vti persuasum, deinde extenuato corporis habitu, ad rātam venisse perniciē, vt tabe consumptus interierit. reliqua vero victus ratio {ad bilem etiā excernendā} exhibita fuerat. Semp̄ autem oportet contrarias qualitates illis quæ præter naturā inualuerint, opponere: cum hoc multo plus iuuet: q̄ quomodolibet euacuare: sed neq; hoc ipse nouerat, neq; alio docente didicerat.

in aliq; cod. Græc. legitur. πρὸς τὴν γένησιν τῆς χολῆς ἢ ad generationē bilis.

Hæc igitur in balneis intentio sit, vt corpus madeat atq; humectetur, atq; iccirco neq; nitrū, neq; sal, neq; sinapi inspergere oportet (quod genus malī cōplures ægrotis afferre videntur) at plurimum olei calidi infundentes ad aquā perducere ac madefacere: & si in ea natate voluerint, quātum id facere possunt, permittendum. At qui balneis admodū delectantur, si etiam bis in die lauari permiseris, non aberrabis: sed illud semp̄ habeto in memoria, vt in tempore id faciant. Si vero etiam coctionis signa ostendantur, tunc etiam si sæpius laueris, nihil deliqueris. A vino vero ante q̄ morbus concoquatur, omnino abstinendum: at vbi concoqui ceperit, dādum est ab initio tenue, aquosum, & paucum: vbi vero iam propē est vt morbus solvatur, amplius est offerendum. Cibi autē, quicunq; humectant atq; refrigerant, oēs vtilis sunt exquisitis tertianis: quantitas vero in ipsis sit tanta, quanta optime concoqui possit. Ex oleribus qdem attriplex, blitum, lapathum, & malua, & lactuca, & cucurbita: ex alijs vero ptissanæ succus: & ex alica sorbitiones: & ex piscibus, saxatiles. Ex volatilibus autē, quæ mollibus constant carnibus: quæ autē talia non sunt, eorum alæ: testiculi quoq; gallorum: & suum pedes, & cerebra: paruorum vero si etiam dederis carnem liquefactam, nihil nocebis: sed & oua ad sorbendum sunt concedenda, & præsertim vitelli eorū: nam hi facilius q̄ pars alba concoquunt. Ex fructibus autē permittendum est, vt illos degustent qui non sunt omnino difficiles concoqui, oportet autē abstinere à melle, sinapi, & salitis, atq; oibus acris: & à vinis & fatis vetustis, & quæ natura sunt calida. Hæc quidem sit victus ratio in pluribus veluti ad coniecturam exposita. Qui vero non sunt deliciofi, his talis victus est instituendus, qualem nosti me aliquando instituisse in exquisita tertiana secundum sermonem Hippocratis, ex succo ptissanæ vsq; ad crislum. Hæc quidem in exquisitis tertianis seruare oportet.

Tertianæ nothæ curatio.

CAP. 10.

In his vero quæ non exquisitæ sunt, prouidendum est pro viribus, ne morbus augeatur; ne uires ægrotantis vires prosternantur, quæ longiori tēpore debent laborare. Difficile vero est seruare vtrunq; quoniam inediæ quidem quantū profunt ad morbi coctionem, tm̄ vel etiā amplius officiant viribus. Cibi vero, quantum ægroti robur adaugent, tm̄ coctiones impediunt. Sed & id quoq; noscere opus est ad quantam magnitudinem perueniat morbus, ac quantæ sint ægroti vires: vt ad ea quæ maius auxilium exposcunt inspiciens, inedia quidem in valentioribus vtaris viribus, & morbo coctū difficili: largiori autē cibo, vbi vires sunt debiliores, neq; morbus admodum concoqui cōtumax. Hæc qdem & in omnibus alijs morbis cōsiderare oportet. In tertianis

Septima Classis.

nnnnnnn vero

idem 3. mach. cap. 3. ea in l. 1. par. pila. cap. 9. F. ch. sang. m. 11.

idem 2. d. compes. cap. 3. ea in inq. incomp. cap. 9. oppositum an vit. p. d. con cap. ultimo

Vit. Alex. resall. qui 6. hic reprehendit. pag. 58

Gal. de arte curatiua

vero non exquisitis, neq; statim circa initia balneare expedit, sed cum iam coctionis signa appa- **B**
 ruerint, neq; quotidie cibum oportet exhibere, sed satis est alternis diebus. Quies vero, & calefa-
 ctio circa praecordia iuuant, & sorbitiones concoqui faciles, & clysteres non admodum molles.
 Quod si sanguinem mittere oporteat, neq; hoc quoq; omittendum, sed ab initio statim adhibita earu
 rerum, quas scis, distinctione, tamen mittendum, quantum praesens exigit status. Sit autem totius victus
 ratio, non quae humectet atq; refrigeret vniuersum corpus, qualis in exquisitis exhibetur tertianis,
 sed & aliquem modum assumat ad calefaciendum, atq; incidendum. Plurimum igitur eos iuuat
 prillane succus, pipere adiecto; vel etiam hysopum, vel origanum, vel spicam nardi, mulla aqua
 infundens & decoquens ad bibendum propina, & quaecumq; alia quae cient vrinam, praeterquam
 illa quae supra modum calefaciunt atq; exiccant, maxime vero post diem septimam danda est iu-
 giter absinthij coma. Et quidem oxymeli potione plurimos iuuat; & aliquid ex his quae molliter
 ventrem subducunt, quibus me assidue vti nouisti. Vomitus autem post cibum adeo his, quibus
 haec febris perdurauerit, utilis est, vt multos sciam solis vomitibus statim fuisse curatos.

Quartanarum curatio.

CAP. 11.

Deinceps de quartanis dicemus, quas etiam ipsas ab initio mediocriter ac leniter tractare
 oportet, nullum forte medicamen, aut euacuationem exhibentes, nisi forte sanguis vehe- **F**
 menter superabundans appareat. Et si vena incisa, is qui fluit niger videatur ac crassus (praecipue
 vero in his qui liene laborant, huiuscemodi visitur) audacius mittendus est: q; si flauus aut tenuis
 apparuerit, statim supprimendus. Venam vero secare oportet, vel interiorem, aut eam quae est in
 sinistro cubito, media, & victu deinceps instituire minime flatuosum, & optimum, ventrem, quan-
 tum possibile est, mollem facientes his quae vsitata sunt. Quod si haec nihil proficiant, clysteribus
 vtendum est, a principio quidem mollibus, postmodum vero acrioribus. Arcendi sunt autem a
 carnibus porcorum, atq; ab omnibus edulijis, quae tenacia sunt, & tardum habent exitum; ac quae
 refrigerant exiccantq; corpus. Vno vero vtendum est albo ac tenui, ac mediocriter calido, & vo-
 latilibus quae boni succi sunt, & non in paludibus degunt. Pisces autem adhibendi concoqui faci-
 les, mollibus carnibus nihil tenax habentibus praediti. Vtendum est autem falsis, & sinapi. Et cer-
 tis diebus id medicamen, quod dia trion pepereon vocatur, vel quod diospoliticum, est assumen-
 dum; & si quotidie piper tantum cum aqua biberent, recte etiam facerent. A frictionibus autem,
 & ambulationibus, & balneis, atq; alijs vsitatis non sunt penitus prohibendi: & si omnino possent
 a balneis abstinere, solis contenti frictionibus, q; plurimum ex eo iuuamen admitterent. Et si quar-
 tana febris breuis sit, neq; admodum violenta, nihil nocuerit si diebus interiectis ad consueta exer-
 citia se transferant. Haec quidem ab initio & vsq; ad statum sunt peragenda. Si vero in statu morbi
 praecipue agrotus esse videatur, tunc subtilioris victus ratio est adhibenda, q; ante, vel postea.
 Statim vero praecipuum est, vt diu conquiescat, ac visceribus prouidendum vngendo atq;
 emplastrando ijs quae mollire ac laxare possint; deinde medicamentis vtendum, quae ciendi vri-
 nam vim habent. Et si coctionis morbi indicia apparuerint, tunc purgare oportet ijs quae humo-
 res atros exinanendi vim habent; non semel tantum, sed saepius, si fuerit necessarium. Vtendum
 autem & vomitibus post cibum, tunc continue: & si nihil prohibuerit, elleborum album est exhi-
 bendum, primum quidem permistum radiculis: q; si nihil fecerit, elleborum ipsum. Qui vero ne-
 queunt euomere, hi per inferiora valentius sunt purgandi; & his postea medicamen confectum
 ex viperis in potu dandum, & alia quae ad huiuscemodi febres commendantur; ex quibus est &
 illud nobis familiare praeter ceteris laudatissimum, quod succum cyrenaicum recipit. Quicumq; vero
 ab initio aliquod ex his medicamentis exhibuerit, aut omnino ante statum, quartanam quae erat
 simplex, saepius fecerunt duplicem, aut omnino maiorem ac difficiliorem: ex duplici autem tripli-
 cem, aut omnino ambas difficiles maioresq; reddiderunt. Noui autem medicum qui ausus est
 homini qui triplici quartana laborabat, medicamen ex viperis exhibere, qm nondum morbus in **H**
 statu esset, deinde (vt par est) auctis omnibus, febris continua subsecuta hominem occidit.

Quotidianae curatio.

CAP. 12.

Quotidianam autem cum volueris curare, vttere oxymelite, post primos dies, & illis **†**
 quae possunt vrinam valide ciere; & vniuersum totius victus caput sit ad incidendum
 efficacius. Circa statum vero, de ventriculo est habenda sollicitudo, ac de eius ore pra-
 fertim; deinceps iubendum est, vt post radulas, & cibos assumptos euomat; his etiam quae pituita
 subducunt, vtendum. Reliqua vero victus ratione ad communes intentiones inspiciens inuenies.

Curatio febrium continuarum, quae carent accidentibus.

CAP. 13.

Continuas autem febres, quibus quidem status morbi non ultra septimam futurus est, & vi-
 res validae sunt, atq; aetas praetera consentit, his quidem admodum exquisitus & tenuis vi-
 ctus est instituendus. Quibus vero vel status totius morbi ultra septimam, vel vires invalidae, hi
 ab initio solidiori cibo sunt reficiendi: prope vero statum, tenuiori. Cum autem iam adest status, te-
 nuissimum victum seruare oportet, deinde rursus assidue solidiorem, ac simile augmentum effi-
 cere illi quod ante statum fiebat decremento. Sanguinem vero mittere oportet & ob morbi magnitu-
 dinem; & quibus rubor multo plus quam natura conueniat, & maior quam per consuetudinem totius corpo-
 ris

*al. hic Noza Alar. - coll.
 lib. 12. cap. 6. pag. 593.
 pro gal. nra. vlt. Amicorum
 For. p. q. cap. de cura hami-
 viator*

*id. Alar. - coll. lib. 12. cap.
 6. q. gal. hic reprehendit.*

*hic. no post cibum,
 ad accessione incipit.*

*id. ca. de praecognis. ad postulu.
 cap. 2. q. fol. 119. T.*

*gal. et hic noza Alar. ibidem
 cap. 7. pag. 598.*

**Codices gres
 ci impressi & ma-
 nuscripti oes,
 Oribasi, Paus-
 lus, Aetius, &
 Trallian. hoc
 Galeni repres-
 hedentes, legut
 humectant.*

*† Al. primis
 diebus*

tionibusq; & cataplasmatibus, & balneis: quorum singulorum indicationes rursus ab ijs, quæ antea **E**
diximus, sunt assumenda. Ita etiam si quando duo contraria accidentia consequantur, inspicere
oportet utrum eorum sit fortius. Eodem modo si duo morbi eundem hominem obsederint, qui
inuicem pugnant habent indicationes: nam & tunc quoq; aduersus id, quod magis vrgeat,
instandum; neq; alterum omnino negligendum. **E**as vero quæ habentur ex accidentibus &
morbis indicationes, non simpliciter, sed secundum causam, à qua singula fiunt, considerandum:
qualia sunt defectus animi, & dissolutio. Nam consueuerunt medici de vna re hæc duo nomina di-
cere. Est vnum quidem res ipsa, cuius sunt plures causæ: Nam animo deficiunt & ex cholericis
nominatis & ex profluuijs ventris, & difficultatibus intestinorum ac læuitatibus, & mulie-
bri fluxu, & vulneribus, & sanguine per ora venarum, quas Græci hæmorrhoidas appellant,
emanante, aut per superiora educto, aut per nares, aut alios meatus, & ex enixarum purgationi-
bus immoderatis. Nonnunquam vero & vehemens cruditas, animæ defectum attulit; & tunc
præsertim, cum ventrem supra modum soluerit: Et qui bulimus appellatur, nihil aliud est quam
animæ defectus. Omnem præterea, quæ ex vtero provenit, strangulatione, defectus animi ante-
cedit; sicuti ad vteri versus superiora recursus, & ad latus inclinationes, atq; inflammationes ple-
runq; consequitur. Antecedit autem morbum attonitum, & comitalem, cum malignus existit, **F**
& dissolutiones, & syncopen, & tabem. Sed & in principijs febrium non admodum paucarum
aduenit, & tunc præsertim, cum supra modum aut siccum, & squalidum, aut plenum immodera-
te corpus extiterit. Et nonnunquam etiam simul cum febre incendente atq; maligna inuasit. Et
quibus extremæ corporis partes in principijs febrium plurimum sunt refrigeratæ: & quicunq;
ob inflammationis magnitudinem vel hepatis, vel ventriculi, vel stomachi febricitant: his etiam
in principijs accessionum animi defectus adueniunt, illis præsertim, quibus humores crudi & in-
cocti redundant, aut qui aliquam præcipuam partem obstructam habent. Animo etiam deficiunt
quibus os ventriculi male affectum est, aut humorum vitio mordicatur; aut crassis, vel lentis, vel
humidis, vel frigidis humoribus aggrauatur. Quidam etiam in vehementibus animæ affectibus
animo defecerunt, sed præcipue senes, & qui alioquin sunt imbecilles. Etenim plures eorum tri-
stati, aut lætati, aut irati, animo defecerunt. Sed & roridæ humiditates quædam aliquando his ita
affectis haud in tempore superuenientes, animi defectum inducunt: Sicuti & qui magis robusto
sunt corpore ex immoderatis sudoribus idem patiuntur. Et si abscessus quispiam rumpatur ve-
hementer ei, qui non admodum robustus sit viribus: ac tum præcipue, cum materia simul tota ad
ventriculum, vel ventriculi os, aut thoracem defluerit: Et si quando etiam nos abscessus secan- **G**
tes totum simul emittere pus tentauerimus, animi defectum subsequi est necessarium. Et si quæ-
doq; purgantes, aut clystere abluentes, aut quomodocunq; euacuantes, id aliquo modo vehe-
mentius quam oporteat egerimus: neq; enim in morbo intercute tota simul superfluitas (quæuis
sit præter naturam) potest sine noxa euacuari: sed tunc quoq; necessarium est hominem deficere
animo. At vero ex vehementia dolorum veniunt dissolutiones, cum morsus quidam ac tormi-
na, aut ilei, & aut intestini crassioris affectus subito accidunt. Sed & nervus percussus, & musculi
caput, animi defectum intulerunt; & maligna in articulis vlcera, omniaq; gangrænosa & depa- **H**
scentia; & immoderata frigiditas, atq; caliditas, vitalisq; roboris dissolutio. Hæc quidem sunt de-
fectus animi causæ. Singulæ vero earum propriam curationem desiderant, & de oibus quidē non
contingit nunc scribere: nā quæ passionibus assident, sine illis curari non possunt. Tantum igitur
in præsentī sermone de ipsis dicemus, quantum quispiam de eis edoctus, possit ijs, quæ repente
ingruunt, accessionibus occurrere: Veluti quod eos qui ex cholericis, & ventris profluuiis, & mul-
tis alijs vniuersim factis euacuationibus dissoluuntur, aqua frigida spargere oportet, & nares ap-
prehendere, & os ventriculi perfricare, ac iubere vt euomant, stomachum irritando digiti vel
pennæ immisione, sed neq; malum manus, & crura alligare: oportet autem nexus fieri plures ac
fortiores circa manus, quando per inferiores partes fiunt euacuationes: quemadmodum quan-
do per ora venarum hæmorrhoidum sanguis profluit, aut ventris profluuiā adsunt, aut cum per
vteros exeunt in mulieribus menstrua: nam si tunc crura fortius ligentur, sæpius aliquid ad par-
tes inferiores attrahitur: Contra autem sit in fluxibus sanguinis factis per nares, atq; vomitibus,
in quibus crura sunt vehementius alliganda. Et quidem quibuscunq; in vulneribus sanguis ema-
nat, eodē modo si ex superioribus partibus accidit, inferiores: si ex inferioribus, superiores vin-
culis sunt astringendæ. Situm quoq; aliquem in aduersum tendentem parti expedit inuenire, nō
tū hoc multum fiat, nam si nimium tendatur, atq; ex hoc fatigetur, nihilominus irritatur, q̄ si in-
clinaret ad eundem locū. In vniuersum aut, aut ad cōmunia mēbris patientibus in aduersum tra-
here oportet, aut ad eas in quibus est euacuationis origo. Atq; ideo vehemētes euacuationes, **H**
quæ ex vteris fiunt, cucurbitule iuxta mamas appositæ statim sedant; quæ vero ex naribus, hepa-
ti ac spleni secundū narem patientē: q̄ si ex ambabus naribus subito ac multus sanguis efflueret,
vtriq; visceri sunt adijciendæ. Vinum etiā aqua frigida tēperatum curat eas, quæ ex magnis fiunt
euacuationibus, dissolutiones, & tunc præsertim, quando ad ventriculū fluunt humores. Sed ad-
uertendum est, an aliquid sit, quod prohibeat huiuscemodi exhibitionē, veluti si aliquod vnū ex
visceribus

it. ca. 2. d. vna. uice. in
ma. com. q. 7. ca. p. d.
vna. q. 7. cap. 2.

καλοῦσθαι
θέρων ἐστὶν
πλερίσθι
codici
b. græcis. q̄
aliqui καλοῦσθαι
καὶ θέρων
hichabēt. qui
tū inferioris pro
pe finē capitis
τῶν καλοῦσθαι
πῶσθαι vt reli-
qui etiā codi-
ces, habēt.

aphor. 50.

it. Hip. 3. d. vna. uice.
nau. q. 7. fol. 131. E.

† Alij vertunt
a quibus humor
decurrit.

- A** visceribus inflammationem patiat, aut caput vehementius doluerit, aut passio aliqua, quæ delirare cogat, affuerit, aut febris incēdēs in morbo crudo. magna enim & quasi insanabilia ex potu vini in huiuscemodi affectibus nocuenta proueniunt. Quod si nihil prohibeat, postmodū ægrotantis naturam, & consuetudinem, & ætatem, & ambientis aeris temperaturam distinguere oportet: ad hec enim respiciens, vel frigidum vel calidum potum exhibebis. Nam qui assueti non sunt potare frigidum, aut manifeste ex ipso offendunt, & quicumq; natura sunt frigidiores, & qui in extrema sunt senectute, & loco natura degunt frigidiori, & tempore hyberno, cauere frigidum oportet. at qui contrario modo se habent, hisce intrepide offerendum est. Sit vero vinum in fluxionibus quæ ad vētriculum fiunt, calidum & tenue, quale Lesbium: in sanguinis aut fluxibus crassum ac nigrum & acerbum. Iplis vero locis imponere oportet, veluti ventriculo, & vtero, & stomacho, & thoraci, quæ corroborandi vim habent: capiti autem & fronti, præter hec, illa etiam quæ refrigerant. Et quibus in summis partibus, & in naribus vena aliqua disrumpita est, medicamen aliquod ex ijs quæ sanguinem suppressere possunt, imponendum. Balneæ vero in fluxionibus quædem ad ventrem aptissime sunt, sanguinis vero fluxum acriter irritant. Et quicumq; ob sudoris multitudinem animi defectum patiuntur, his etiam plurimum nocent: horum enim adstringere oportet, ac refrigerare, non laxare cutem: & vinum frigidum præcipue his exhibere, & nihil omnino calidū offerre. Sed neq; etiam crura ac manus ligare oportet, neq; cogere ad vomitum, neq; vlllo modo mouere: Ac ventis refrigerantibus aditum præparare: aerem quoq; domus alterare frigida atq; astringente qualitate, myrtorum folijs, vitium capreolis, ac rosis pauimentum consternentes. Nihil vero horum confert, vbi ad ventrem fluxiones fiunt. nam quo magis cutem densaueris, tanto ipsæ magis augentur. His igitur, qui ex euacuationibus dissoluntur, ita confestim succurrendum est: At qui ex multitudine, non ita. Verum in illis artus quam plurimum fricare oportet, calfacere, atq; alligare: A vino vero & cibis abstinentium, & balneis etiam, si febricitauerint: Sufficit aut si eis dederimus melicrati potum, in quo ebullierit thymus, vel origanum, vel pulegium, vel hyssopus. Cōuenit quoq; oxymel, & ligare ac fricare manus, potius, q̄ crura. Et quæ etiam ex vtero laborante exoluuntur, non aliter curandæ sunt, excepto oxymelite: fricare etiam atq; alligare magis crura oportet, q̄ manus. Et quemadmodū in multo effluxu cucurbitas iuxta mammæ imponimus; sic quibus sursum, aut in latus tractus est vterus, inguinibus, & coxis adhibebimus: & naribus quidem ea quæ foetidissimum odorē habent: vtero autem odorata, & ea quæ laxare, ac calefacere possint medicamenta afferemus. Si vero os ventriculi fuerit imbecille, atq; ideo animi sequatur defectus, ea quæ roborandi vim habent, oportet emplastra adhibere; quale est, quod fit ex palmulis, vino, farina hordei, croco, aloe, ac mastiche: madefacere aut ijs quæ constant ex absinthio, & oleo melino, & mastichino, & nardo, & cenanthe, & vino. Et si ipsum estuet, miscere ex refrigerantibus aliquid, veluti cucurbitæ succum, atq; lactuce, & portulacæ, & solani, & sereos, & vuæ acerbæ: hæc quidem non solū refrigerat, sed etiam astringit. Aqua etiam frigida æstuantis ori ventriculi plerūq; pdest, si in tempore detur, alioquin plurimum obest. Atq; ijs qui ventriculi os imbecillū habent, vinum calidū potius oportet exhibere, si nihil sit aliud quod phibeat. Plurimū vero iuuat eos qui ita laborant, etiam frictio extremorum. Quod si ex his remedijs nihil melius se habuerint, exæstuantibus quædem, q̄ primum ad balneas ducere oportet: qui vero aliquid frigiditatis sentiunt, medicamen dia trion pepereon nominatum, atq; ipsum piper solum, atq; absinthiū bibant. Qui vero ex vitiosis humoribus os ventriculi mordicantibus dissoluntur, hos post aquæ calidæ, aut hydre lei potum fac euomere: q̄ si difficulter euomant, prius concalefacere oportet quæ os ventriculi circūstant loca, & manus, & pedes: quod si neq; hoc modo possunt euomere, digitos aut pennas demittēdo irritare oportet: q̄ si neq; sic euomant, rursus his oleum calidum quam optimū exhibendum. Solet autem sæpius oleum non solum ad vomitum irritare, sed etiam ventrem molliorem facere, est autem & hoc presentibus rebus non parum vtile: quare nisi sponte accidat, arte procurandum est: præcipue vero & glandibus suppositis hoc tentādum est facere: quod si ex istis facilius fiat, etiam absinthij comam in melicrato decoquens ad potandum exhibeas, atq; deinceps vinum: ac omnibus modis membra oportet corroborare partim ijs quæ extrinsecus apponuntur, partim absinthij potionibus; non tamen id in principijs faciendum suadeo, sed postea, q̄ partes, quæ circa aluum sunt, fuerint expurgatæ. Quando vero adhuc humores in ipsis continent, nondum astringere, sed t̄m concalefacere (vt antea diximus) cōuenit. Vbi vero multa pituita frigida in ore ventriculi fuerit acervata, fouere quædem plurimum oleo, in quo absinthium ebullierit; postea vero etiā melicratū exhibere, vel hyssopum, aut aliquid simile infundendo: Dandum etiā oxymeli, aut piper, aut dia trion pepereon, aut diaspoliticon medicamen: Et vniuersum victus rationis caput incidēdi vim habeat. Quæ vero ex nimia frigiditate veniunt exolutiones, eodē modo curandæ sunt, quo bulimi, omni modo calfaciēdo: vinū igitur eis exhibere oportet calida tēperatum, ac cibos q̄ calefaciēdi naturam habēt, fricareq; ac calefacere ad ignē simul. Quæ vero ex nimio calore accidunt, ijs quæ refrigerandi, ac corroborandi vim habēt, curandæ sunt: hæc vero maxime eueniūt ijs q̄ in aere suffocante ac balneo cōmorant. Statim igitur ipsos corroborabis, si aqua frigida sparseris, & flauis

bellaueris ad ventum conuersos, & os ventriculi perfricaueris atq; agitaueris, ac postmodū vi-
no ciboq; refeceris. **B** At qui ob inflammationis magnitudinem, aut vehementis febris mali-
gnitatem animi defectum patiuntur, & in principijs accessionum refrigerantur: his artus frica-
re fortiter, & calefacere, cruraq; ac manus alligare, ac vigilias, cibiq; & potus omnimodam ab-
stinentiam præcipere oportet. Optimum vero in his quid futurum sit præcognoscere, atq; hæc
ante accessionem facere anticipare. **E**os etiam qui ex siccitate in principijs accessionum syn-
copam sunt incurfuri, optimum est præuidere: nam si duabus aut tribus horis ante accessionem
exhibito cibo, manus ac pedes constringi iusseris, non interibunt. Oportet autem cibos esse cō-
coqui faciles, & ventriculo aptos. Quod si magnum imminere periculum fueris suspicatus, vinū
dare anticipabis, vinumq; præsertim in alicam elixatam infusum: quod si aliquid panis loco ali-
cæ exhibueris, idem valebit. **A**t si mediocris syncopa expectatur, vino parcendum: sufficit enim
tunc mala punica, aut pyra, aut poma, vel aliquem alium fructum astringentem cibis admiscere:
& si ad hæc mediocriter tulerint accessionem, cum rursus cibum obtuleris, non erit necessarium
fructibus uti. hæc quidem faciendæ sunt, siquid futurum præuideris. **A**t qui ex inopinato in peri-
culum inciderint, vinum calidum cum pane est exhibendum, & paululum aliquid cum eo alicæ
calidæ. Nam si ijs qui ita affecti sunt, amplius obtuleris, aut cibos difficiles concoqui, non modo
syncopam patientur, verū etiam penitus strangulabuntur. **F** **A**t qui animo deficiunt ex membri
principalis obstructione, his oxymel dare oportet, atq; ex hyslopo, origano, pulegio, & melle
potum; cibosq; incidendi naturam habentes: nam crassi ac tenaces magnas in similibus afferunt
noxas. Sed neq; deterius fuerit artus perfricare, atq; alligare: prodest etiam hisce potibus uti, que
vrinam ciendi vim habent, veluti qui anethum, & fœniculum, & apium, & petroselinum, &
ami, & daucum, & spicam nardi recipiunt: quæ ubi manifeste iuerint, iam vino vtendum est
albo & tenui, non admodum antiquo. Nosces vero huiuscemodi obstructiones cum ex alijs in-
æqualitatibus pulsuum: tum ex his præcipue quæ secundum magnitudinem, paruitatem, ac ve-
hementiam, & debilitatem fiunt, ubi syndrome (idest concursus) quam plethoricam vocant, non
adlit, nam istius quoq; communes sunt. Fiunt vero & in huiuscemodi dispositionibus, cum ve-
hementes fuerint, pulsus intercidentes. Hæc quidem in libris de pulsibus à nobis latius explicā-
tur. **N**unc vero transgrediamur ad eum sermonem qui superest de reliquis exolutionibus, ve-
luti quæ ex abscessuum disruptione, aut sectione contingunt, aut ex superflua euacuatione in ijs
qui aquam intercutem patiuntur: confestim quidem hi optimis odoribus fouendi sunt, paulo-
post autem sorbitionibus concoqui facilibus sunt reficiendi. **G** **S**i vero ob tristitiam, aut gaudiū,
aut timorem, aut iram, aut terrorem exoluantur, odoribus, & narium apprehensionibus sunt re-
uocandi, cogendiq; ad vomitum. Eodem pariter modo, qui ex vulneribus, aut purgationi-
bus, aut doloribus qui in articulis, neruis, & musculorum tendonibus eueniunt, exoluuntur, sta-
tim sunt reuocandi: postmodum vero conueniens passioni curatio est afferenda. **A**nimi vero
defectus, qui intestini laxioris doloribus, aut ilei, aut similibus vehementibus cruciatibus fiunt,
ex patientium locorum concalescentiis, frictionibusq; extremorum præcipue curantur.
At quæ ex propria imbecillitate virium quæ regunt corpus, eueniunt exolutiones, ex intempe-
ratura videlicet factæ partium, de quibus vires proueniunt, contrarijs curare intemperaturis
oportet: frigidas quidem, concalescentes: calidas vero, refrigerantes: atq; in alijs eadem ratio-
ne. **V**irtus igitur quam vitalem vocant, quam ex corde prodeuntem ostendimus, ex pulsuum
debilitate cognoscitur: **A**t quæ ex hepate oritur, ac naturalis dicitur, ex sanguineis egestionibus
ab initio aquosis atq; tenuibus, postmodum vero crassis ad modum facis: **A**t quæ ex cerebro
originem ducit, quam præcipue nonnulli animale appellat, ex motuum voluntariorum im-
becillitate deprehenditur. Sed de his quidem dispositionibus proprio tractatu separatim tibi scri-
beuus: per multa enim ab ipsis medicis sunt prætermissa.

Curatio capitis à varijs causis molestati.

CAP. 15.

Quoniam vero sermonem de accidentibus hucusq; fecimus, rursus ad primum institu-
tum redeamus, vnam in omnibus cōmunem intentionem habentes, causas nimirum à
quibus fiunt eorum singula, considerare. hæc siquidem tibi conuenientem curationem
indicabunt. **V**eluti si quis doleat caput, si quidem os ventriculi illi mordeat, & fastidium sentiat,
subendum est vt euomat: nam vel bilem euomet, vel pituitam, vel vtrūq;. **Q**uod si nulla insignis
appareat in ventriculo passio, considerandum nunquid multitudo, vel obstructio, aut inflammatio
aliquarum capitis partium adsit: inuenies vero primum quidem si interrogaueris, nūquid dolor
per totum caput extendatur, aut alicui particule fortius insideat: deinde nunquid cum grauitate,
vel tensione, vel mordicatione, vel pulsu. **N**am qui cum grauitate dolores fiunt, multitudinē ostē-
dunt: qui autem cum mordicatione, vel vaporis vel humoris acritudinē: cum pulsu vero, in-
flammationem, at cum tensione, si quidem sine grauitate ac pulsu, spiritus crudi ac flatuosi mul-
tudo: si vero cum pulsu, corporis mēbranosæ inflammatio: at si grauitas adsit, multitudo intra mē-
branas contenta significatur. Cum igitur omnia distinxeris, causam ex qua horum singula fiunt,
considerare oportebit: illa enim tibi modū curationis ostendet. **V**eluti si multitudo vaporis atq;
humoris

ut ce. 1. & lo. aff. cap. 9.
2. & comp. med. 7. lo.
ap. 2. c.

- A** humoris contineatur, aduertere oportet, nunquid ob magnitudinem februm humores diffusi, ac veluti efferuescentes ad caput ascenderint, an propter eius partis imbecillitatem, an ob totius corporis plenitudinem. hanc enim totius corporis euacuationibus haud difficulter curaueris: Eum vero qui ex partis imbecillitate contingit, partim quidem in contrarium trahendo per totum corpus, partim ipsi parti remedia adhibendo. In contrarium vero trahes clysteribus acribus, & nexibus, & frictionibus in partibus inferioribus plurimis, & si expedierit, aliquid etiam sanguinis abducendo. Partem autem sanabis eo tempore, quoad vniuersum corpus retrahis, ijs vtens perfusionibus quae a capite vim repellendi habent, ac deinde euacuantibus, postremo vero corroborantibus. Repellit autem oleum, quod omotribes, idest immaturum, nominatur, aut tale aliqd simile, & quod oxyrhodinum, & rosaceum vocat, ipsum per se ipsum, & quaecumque ex capitibus papaueris, & teneris oliuae germinibus, & hederæ corymbis, menta quoque viridi, & sisymbrio parant. Utendum vero ipsis in multitudine quidem crudiore ac frigidiore, tepidis: in calidioribus autem & biliosiore, frigidis. Euacuat autem atque dissoluit & oleum calidum ipsum per se ipsum, magisque si antiquum fuerit, vel sicyonium, aut anethum in ipso ebullierit. nam multitudo humorum, qui non admodum sunt crassi atque tenaces, sufficienter per huiusmodi euacuatur: Sed & si spondylium, vel serpillum intus decoxeris, aut pulegij comam, vel calamentum, vel mentam, vel sisymbrium, ita etiam id quod crassius est euacuabis. Haec vero ipsa, virium etiam aliquid membrum adijciunt, & quae debilia sunt, roborant. Utendum igitur ipsis deinceps usque ad integram sanitatis restitutionem. Et si oportuerit, per nares etiam, & palatum expurgabis, & sternutamenta excitabis. Et si ad balneas hominem induxeris, siccis sintonibus caput est perfricandum, salis quoque & nitrum & sinapi sine oleo imponendum. Haec quidem sunt ex particulæ debilitate doloris capitis medicinae. At quando ex magnitudine februm accidit, & medicamenta adhibere est necessarium; frigidæ qualitates ac vires, & quae ex hydrelæo, & oxyrhodino, & papauerum capitibus constant infusiones, expediunt. In dolore autem capitis qui sanguinis fluxum aut vomitum decretorium significat, non sunt remedia querenda. neque enim accidens quoddam, sed bonum signum potius tale quicquid est existimandum, sicuti & multa alia quae ante crises contingunt. quae plurimis quidem terrorem incutiunt, bonum tamen quoddam ostendunt. Optimum vero est posse dignoscere, ubi corpus perturbatur, natura cum aliis excretionibus, tum praesertim vomitum, & sanguinis fluxum moliente, quorum inseparabile indicium est capitis dolor. Diximus autem plenius de hisce omnibus alibi: nunc vero quantum poterimus primum seruantes institutum, breuiter de ipsis transigemus. Considera igitur primum quidem species februm, si calidae sunt atque vrentes, nam haec per excretiones iudicari consueuerunt: quemadmodum quae molliores sunt ac veluti submersae, diu durant, & sepius feruntur in abscessus. Secundo loco, si morbus sit ad salutem decliuus. Quis enim bonam crislum in morbo pernicioso expectauerit? Tertio ad haec, totius morbi tempus considerandum. si enim principij vel augmenti fuerit signum, nondum autem status neque concoctionis signa apparuerint in vrinis, vel sputis, vel alui excrementis, non expectandum est bonam fieri crislum. Haec sunt ex quibus sperauerit quispiam morbum per excretionem crislum habiturum. Eius vero quod iam instat, neque iam futurum est, haec signa sunt. Difficilis quaedam tolerantia omnem crislum antecedit. & si quidem in die crisis esse debet, noctu: si autem noctu, in die. Si igitur tale aliquid videas, considerandum est quotus sit aegritudinis dies. Quidam enim sunt qui ad crislum apti sunt, paruo etiam motu a natura accepto. Multi vero in magnis motibus nequeunt omnino magnitudinem perturbationis inspicere, nunquid sit secundum diei naturam. Nam septimus dies etiam ex paruo naturae apparatu ad crislum per euacuationem mouetur. Sextus vero magno apparatu indiget, & saepe neque vlla in eo fit crisis: quod si fiat, neque sine periculo, neque fideliter accidit. Sic autem & vnicuique dierum aliorum, quaedam inest propria natura, quam ubi de diebus decretorijs agitur, definiuimus. Age, iam sit dies pro magnitudine perturbationis. Deinde oportet considerare qualis erit crisis. De alijs igitur nihil impraesentiarum dicere oportet. At si vomitus aut sanguinis fluxus ex naribus futurus est (nam huiusmodi crislum vnum diximus esse signum, dolorem capitis) ex his maxime distinguere oportet. Primum quidem, si statim ab initio non inuasit, sicut quoddam aegritudinis accidens: sed in perturbatione, quae ante crislum fit. Secundo loco, etiam si ceruix aliquid compatiatur, & praecordia retracta sint, aut anhelitus difficilis repente superuenerit, thorace veluti angustiore facto. Si enim post haec omnia pulsus in tumorem subito elati non reciderint in paruitatem, neque debiles facti fuerint, statim crisis expectanda est. Si vero non modo non deciderint, sed etiam in altum attollantur, & vehementiam assumpserint, iam faciem aegrotantis inspicere oportet. Nam si aliqua ijs quae in ipsa sunt, partibus, palpitet, aut vena quae sunt in temporibus pulsent, aut genae, vel nasus, vel oculus rubidior factus fuerit: magis etiam crisis expectanda est. Si vero & inuiti lachryment, aut splendores videre imaginentur, ac manus naribus veluti scalpentes admoueant, tunc non iam fluxurum, sed iam fluentem sanguinem inspicies: nam ubi semel aut bis scalperint, statim erupit. Neque vero ex his perterrearis, si hominem desipientem, aut resiliens inspexeris. Nam & haec humorum repenti ad partes superiores indicia sunt, quemadmodum & anhelitus difficilis, & praecordia retracta, & collum simul cum capite

aggrauatum. At tibi vnâ cum his indicio etiam sit desipientia. Et hæc quidē sufficere signa possunt. Sed accedit quandoq; & ægrotantis ætas, & natura, quæ spem magis confirmat, ac præterea anni tempus, & præsens constitutio. Nam si ægrotus fuerit adolescens, aut alioquin natura calidus, aut multo sanguine abundauerit, magis adhuc de hoc sperandum erit: & si etiam sæpius antea dum sanus esset aut ægrotaret, sanguis ex naribus fluere visus est, hoc vel solum sufficit fluxus sanguinis spem asserre. Si vero & tempus anni æstatem videris, vel non quidem æstatem, alioquin tamen calidam præsentem constitutionem, nonne ex his aliquam indicationem assumemus? Quod si & plures eo tempore crissim ex sanguinis fluxu habuerint, & hoc tibi spem vehementius augebit: & si corpus plethoricum extiterit, & consuetæ excretionis fuerint retentæ. Mihi quidem nedum non videtur difficile, eum qui tot & talia habuerit indicia, futuri sanguinis fluxus præcognoscere: immo absurdum & magnæ imperitiæ, non præcognoscere. Nostri vero temporis medicorum indiligentia ea admiratur, quæ admiratione digna non sunt. Nam siue ex dextra nare, siue ex sinistra fluxurus sit sanguis, nihil difficile ex nuper dictis prænoscere: plures vero medicorum hoc non solum difficile, sed neq; omnino possibile existimant. Tametsi has & alias excretionis omnes prænoscere licet, si hæc duo tantum considerauerimus, & vnde naturæ motus agatur, & in quam partem. Nam & quæ deficiunt adiuuabimus, & quæ immoderate feruntur coercebimus, si ista nouerimus. Veluti, verbi gratia, sanguinis fluxus ex splene, magnæ curbitæ sinistris præcordijs suppositæ, facile retrahunt: at qui ex hepate prodeunt, dextris: & qui ab alijs membris, eadem ratione. Nam ex vno de omnibus colligere poteris, vniuersale contemplando. Quare & ego hoc in loco præsentem finiam sermonem: Deinceps autem de febribus, quæ ex inflammationibus accidunt, tibi transigam, deq; alijs passionibus, quæ in singulis partibus corporis constituuntur. Phlegmonæ autem, idest inflammationes, à veteribus vocabantur, quæ sunt veluti phlogōsis, idest inflammina, vel incensiones: à iunioribus autem non omnes. Neq; enim herpes, neq; erysipelata, neq; tale aliquid quicq; inflammationibus annumerat: sed vni tm affectui ex calidis, qui fit cum tumore duro atq; dolore pulsatili, hoc nomen accommodant. Non tm ad hunc solum febres, & dolores sequi videmus, sed ad oēs simpliciter calidas, ac veluti effervescentes passiones. De his igit, atq; alijs similibus morbis, sequenti libro verba faciemus.

it. c. 7. de fraca. com. 8.
 et it. morb. diff. cap. 12.
 et 12. de diff. morb. cap. 7.
 et 6. epid. succ. p. com. p.
 et 5. aph. 69. et 7. 219. b.

GALENI DE ARTE CURATIVA AD GLAUCONEM LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM LIBRI.

Ratio curandi omnes præter naturam affectus, qui communi nomine inflammationes dicuntur.

De generibus, ac differentijs inflammationum.

CAP. I.

His autem quæ in singulis corporis partibus fiunt passiones, o Glauco, deinceps dicemus, ab inflammatione incipientes. Etenim sæpius hæc fit, plurimasq; habet differentias, ex quibus oibus solent febres contingere. Communis igitur in oibus immoderata caliditas, & veluti phlogōsis, idest inflāmen, vnde & phlegmones. i. inflammationis nomen de ipsis asserre antiqui consueuerunt. Propriam aut in singulis differentiam inuenies, ex qua eius speciem agnosces, & convenientem assequeris curationē. Aliter, n. qui herpes, aliter quæ erysipelata, atq; aliter quæ phygethla vocant, ac reliquas inflātionis species curabis: itaq; hoc etiam in loco antecedit ea facultas, qua possumus recte agnoscere passiones. Tibiq; hoc primum conabor scribere, omnes ab initio distinguens inflammationum differentias. Prima igitur inflātionis differentia est, secundum quam hanc quidem humidam, hanc vero siccam esse contingit: humidam quidem, quæ ex calida fluxione membrum occupate contingit: siccam vero, quæ nullo humore influente calor naturalis ignescit. Hoc autē vsq; ad aliquid quidem veluti febris est membri, cum vero iam ad immoderatam caliditatem ac siccitatem peruenerit, corruptio atq; extinctio omnimoda fit. Quare neq; in plura secari potest; quemadmodum differentia altera, secundum quam quosdam influere humores particula dicebamus. Multæ enim sunt huius species: nam fluente sanguine altera, flava bile altera: ambobusq; simul humoribus, alia tertia. Et quidem in earum singulis vel iam putruit id quod influit; aut in membro constructum putrescit: & vel crassum est, vel tenue: & vel optimum, vel acre. Sanguine igitur optimo, ac mediocrem crassitudinem obtinente ad particulam aliquam vniuersim fluente, atq; ob multitudinem conculcato; vehemens dolor arripit hominem, nisi membrum sensum omnino hebetem habuerit: pulsusq; in profundo molestus accidit; tendiq; omnino ac cōrundi membrum apparet; & vehemētem calorem perferit, adeo vt cōburi

et c. 7. de fraca. com. 8.
 et 12. de diff. morb. cap. 7.
 et 6. epid. succ. p. com. p.
 et 5. aph. 69. et 7. 219. b.